

Lese og skriveopplæring

1. trinn

Språk - og leseopplæring

Lesing foregår i alle fag, på fagenes premisser.

Planlegge leseopplæringen med utgangspunkt i:

- Før: Hva skjer før lesingen tar til?
- Underveis: Hva skal skje underveis i lesingen
- Etter: hva skal skje i etterkant av lesingen?
- Gir tydelige underveisvurderinger som fremmer læring (konkrete råd)
- Elevene er med å vurdere seg selv – egenvurdering
- Språkleker (rim, stavelser, første – midtre og siste lyd)
- Begrepsinnlæring, intuitivt, ukens begreper, Magne Nyborg-metoden (kofferten)
- Tankekart i bilder og ord på Ipad
- Systematisk arbeid med høyfrekvente ord.
- Bokstavinnlæring, 1 eller 2 bokstaver i uka, hemmelig ting, skrive i luften, skrive på pulten, bokstavhuset, bokstavers, bokstavsporingsark, Salto smarttavle, snakker om bokstavens form, navn og lyd, tankekart,
- Høytlesing med og uten lesestopp
- Salto lesemetodikk (Superblikk, Alt jeg vet, Lesemåte, tenkestopp, Oppsummering)
- Daglig egenlesing / Lesesiesta
- Ordbildelesing
- Stasjonsarbeid med veiledet lesing
- Repetert lesing
- Gjenfortelling
- Ukens lyd/bokstav

Skriveopplæring

Daglig skrivetrening i alle fag, på fagenes premisser.

Skriveundervisningen planlegges med utgangspunkt i:

- Før: Lese modelltekster, tenkeskriving-ord, felles opplevelser som utgangspunkt for skriving.
- Underveis: Skrivestartere, skrive sammen, modellering, tematiske avsnitt.
- Tilbakemelding: Lese over, respons fra lærer
- Slutføring: på bakgrunn av tilbakemelding og respons, lage illustrasjon, publisere.

Tekstskaping og rettskriving:

- Skrive ukas bokstav og tall
- Sporing og forming av bokstaver
- Bruker begreper for å beskrive bokstavens form: strek, rett, skrå, loddrett, vannrett, vinkel, bue, sirkel, prikk, øverst, midt på nederst, høyre, venstre
- Form bokstavene: skriveverktøy på lærebrettet, fargeblyanter, naturmaterialer, plastilina, kritt, smarttavla, bokstavhuset,
- Lekeskriving
- Skrive tekster i fellesskap
- Skrive beskjeder, ønskelister, huskelapper, navn..
- Setningsoppbygging
- Skrive for hånd og på PC/ lærebrett

1. og 2. trinn

MÅNED

STRATEGI

sept/okt

Superblikk

nov/des

Alt jeg Vet

jan/feb

Tankekart/Kidspiration

mars/april

Gjenfortelling/oppsummering

mai/juni

Jeg ser/Vet/Kan-setninger/skrive faktasetninger

Lese og skriveopplæring 2.trinn

Språk – og leseopplæring

Lesing foregår i alle fag, på fagenes premisser.

Planlegge leseopplæringen med utgangspunkt i:

- Før: Hva skjer før lesingen tar til?
- Underveis: Hva skal skje underveis i lesingen
- Etter: hva skal skje i etterkant av lesingen?
- Gir tydelige underveisvurderinger som fremmer læring (konkrete råd)
- Elevene er med å vurdere seg selv – egenvurdering
- Språkleker (Rim og regler, stavelser, finne vokaler, språklyder)
- Små og store bokstaver
- Høytlesing
- Lesesiesta
- Kor/ parlesing
- Repetert lesing
- Veiledet lesing
- Høyfrekvente ord
- Begrepsinnlæring (tømme bilder, samtaler, ukas ord, ukas begrep, sortere begrep). Vi bruker Magne Nyborg-modellen.
- Grammatikk: forstavelser, endelser

Skriveopplæring

Daglig skrivetrening i alle fag, på fagenes premisser.

Skriveundervisningen planlegges med utgangspunkt i:

- Før: Lese modelltekster, tenkeskriving-ord, felles opplevelser som utgangspunkt for skriving.
- Underveis: Skrivestartere, skrive sammen, modellering, tematiske avsnitt.
- Tilbakemelding: Lese over, respons fra lærer
- Slutføring: på bakgrunn av tilbakemelding og respons, lage illustrasjon, publisere.

Tekstskaping:

- Skrive setninger i fellesskap og på egenhånd
- Skrive til bilder
- Skrive tekster fra leseboka
- Skrive egne tekster for hånd og på I-pad.

Rettskriving:

- Enkle rettskrivingsregler, jamfør SALTO.
- Blander ikke store og små bokstaver
- Håndskrift. Skriver ord i setninger, der bokstavene har riktig størrelse i forhold til hverandre.

1. og 2. trinn

MÅNED	STRATEGI
sept/okt	Superblikk
nov/des	Alt jeg Vet
jan/feb	Tankekart/Kidspiration
mars/april	Gjenfortelling/oppsummering
mai/juni	Jeg ser/Vet/Kan-setninger/skrive faktasetninger

Lese og skriveopplæring

3. trinn

Språk - og leseopplæring

Lesing foregår i alle fag, på fagenes premisser.

Planlegg leseopplæringen med utgangspunkt i:

- Før: Hva skjer før lesingen tar til?
- Underveis: Hva skal skje underveis i lesingen?
- Etter: hva skal skje i etterkant av lesingen?
- Gir tydelige underveisvurderinger som fremmer læring (konkrete råd)
- Elevene er med å vurdere seg selv – egenvurdering

Daglig lesetrening og lyttetrening i klassen veksler mellom:

Høytlesning, kor/parlesing, veiledet lesing, lesesiesta.

Daglig lesetrening hjemme: Repetert lesing

Anbefalt daglig leseaktivitet hjemme, 15 min.

- Begrepsinnlæring: Tømme bilder, samtaler, ukas ord, ukas begrep, begrepsorientering, klassesamtale, lærersamtale.
- Grammatikk: Ordklassene verb, substantiv og adjektiv. Forstavelser og endelser og deres betydning.
- Høyfrekvente ord
- Hente ut informasjon fra ulike typer tekster og fag, skjema, tabell, diagrammer, faktatekster og skjønnlitteratur.
- Muntlige ferdigheter, jamfør SALTO.

Skriveopplæring

Daglig skrivetrening i alle fag, og på fagenes premisser.

Skriveundervisningen planlegges med utgangspunkt i:

- Før: Lese modelltekster, tenkeskriving-ord, felles opplevelser som utgangspunkt for skriving.
- Underveis: Skrivestartere, skrive sammen, modellering, tematiske avsnitt.
- Tilbakemelding: Lese over, respons fra lærer
- Slutføring: på bakgrunn av tilbakemelding og respons, lage illustrasjon, publisere.

Tekstskaping:

- Skrive setninger i fellesskap og på egenhånd
- Skrive til bilder
- Avskrift fra ulike tekster
- Skrive egne tekster for hånd og på PC/I-pad
- Tenkeskriving (blyanten skal gå, ikke stoppe 3-5 min.)
- Skriving innenfor ulike sjangre, og i alle fag
- Diktat (ord og /eller setninger)
- Skriftlig gjenfortelling fra egne opplevelser
- Svar på spørsmål med hele setninger

Rettskriving:

- De fantastiske 4 (Stor forbokstav i setninger, mellomrom mellom ord, punktum, spørsmålstegn eller utropstegn til slutt, sjekk meningen).
- Enkle rettskrivingsregler, jamfør SALTO.
- Blander ikke store og små bokstaver
- Håndskrift. Skrifer ord i setninger, der bokstavene har riktig størrelse i forhold til hverandre.

3. og 4. trinn	
MÅNED	STRATEGI
aug/sept	Tømme bilder
oktober	Tankekart i bilder og ord/Kidspiration
november	Arbeid med ord (snusmumrikken)
desember	Gjenfortelling
januar	Boks-skjema (8-squares)
februar	Nøkkelord/faktasetninger
mars	Styrkenotat
april	L-D-S (les, dekk til, skriv)
mai	SALTO
juni	SALTO

Lese og skriveopplæring 4. trinn

Språk- og leseopplæring

Lesing foregår i alle fag, på fagenes premisser.

Planlegge leseopplæringen med utgangspunkt i:

- Før: Hva skjer før lesingen tar til?
- Underveis: Hva skal skje underveis i lesingen?
- Etter: Hva skal skje i etterkant av lesingen?
- Gir tydelige underveisvurderinger som fremmer læring (konkrete råd)
- Elevene er med å Vurdere seg selv – egenvurdering

Daglig trening i form av lesing og lytting. Høytlesing, repetert lesing og lesesiesta for å trene på automatisering av bokstaver, ord og setninger.

Hente/tolke informasjon fra tekst, skjema, tabeller og diagrammer.

Lese mellom linjene.

Leselekse med leseoppdrag. Leselekse (uansett fag), bør leses minst 3 ganger, deretter gjenfortelles.

Begrepsinnlæring

Tømme bilde, ukas øveord, ukas begrep begreps-orientering, klassesamtale, lærersamtale.

Grammatikk

Ordklassene Verb, substantiv og adjektiv. Tid og endinger. Forstavelse og endelser, og deres betydning. Språklige emner i Salto.

Ordforståelse

Se på innholds- og formsiden av ord. Bruke ordet grammatisk korrekt. Sette ordet inn i et assosiasjonsnettverk.

Salto's lesemetodikk

Letelesing, dybdelesning og oversiktslesing.

Skriveopplæring

Daglig skriveopplæring i alle fag, og på fagenes premisser.

Skriveundervisningen planlegges med utgangspunkt i:

- Før: Lese modelltekster, tenkeskriving, skrivestrategier, felles opplevelser som utgangspunkt for skriving.
- Underveis: Skrivestartere, skrive sammen, modellering, tematiske avsnitt.
- Vurdering: Lese over, respons fra medelev eller lærer. Vurdere ord- og begrepsbruk, setningsoppbygging, setningsstruktur, tematisk avsnitt.
- Slutføring: På bakgrunn av vurdering og respons lages et produkt for publisering.

Tekstskaping:

- "Vi skriver" - aktiviteter (5. oppsalg i Salto), der lærer veileder elevene gjennom de ulike fasene i skriveprosessen før, under og etter skriving.
- Skrive setninger i fellesskap, skrive spørsmål til tekst, skrive til bilder, skrive tekster fra leseboka.
- Skrive egne tekster for hånd og på PC.
- Skrive en sammenhengende tekst ved hjelp av tankekart/nøkkelord.
- Spontanskriking.
- Kriterieskjema, med det vi forventer at elevene har med i teksten, som kan være tekstinivå, setningsnivå og ordnivå.
- Skrive fullstendige setninger.
- Skrive fortelling/tekst innenfor ulike sjangre

Rettskriving:

- Rettskrivingsemner i Salto
- Tegnsetting – punktum, komma, replikkstrek, spørretegn og utropstegn.
- Stor bokstav i begynnelsen av setninger.
- Ikke blande stor/liten bokstav.

3. og 4. trinn	
MÅNED	STRATEGI
aug/sept	Tømme bilder
oktober	Tankekart i bilder og ord/Kidspiration
november	Arbeid med ord (snusmumrikken)
desember	Gjenfortelling
januar	Boks-skjema (8-squares)
februar	Nøkkelord/faktasetninger
mars	Styrkenotat
april	L-D-S (les, dekk til, skriv)
mai	SALTO
juni	SALTO

Lese og skriveopplæring

5. trinn

Språk - og leseopplæring

Planlegge leseopplæringen med utgangspunkt i:

- Før: Hva skjer før lesingen tar til? (SALTO)
- Underveis: Hva skal skje underveis i lesingen? (SALTO)
- Etter: Hva skal skje i etterkant av lesingen? (SALTO)
- Gir tydelige underveismålinger som fremmer læring (konkrete råd).
- Elevene er med å vurdere seg selv – egenvurdering.
- Lesing i alle fag.
- Daglig lesing, dybdelesing, oversiktslesing og letelesing.
- Samtaler om innhold i tekst.
- Rød tråd i hendelsesforløp.
- Oppskrift på tekstoppgaver.
- Strukturert muntlig gjenfortelling.
- Rollespill, dikt og fortelling, vitser, gåter.
- Øveord, og ikke lydrette ord.

Grammatikk:

- Enkelt og dobbel konsonant
- Funksjoner og bøyingsmønster i de vanligste ordklassene
- Utsagnsverb og adverb, ord med å-lyd, sammensatte ord, synonymer og antonymer, ord med kj-lyd og sj-lyd

Skriveopplæring

Skriveundervisningen planlegges med utgangspunkt i:

- Før: lese modelltekster, tenkeskriving, skrivestrategier, felles opplevelser som utgangspunkt for skriving.
- Underveis: Skrivestartere, skrive sammen, modellering, tematiske avsnitt.
- Revisjon: Les over, respons fra medelev eller lærer, revidere (ord/ begrep, setning, struktur, tematiske avsnitt)
- Slutføring: på bakgrunn av revisjon og respons, lage illusjon, publisere.
- Jobbe med riktig bruk av punktum, utropstegn, spørsmålstegn og komma. Jobbe med sammensatte ord og bindeord.
- Overskrift, innledning, hoveddel, avslutning
- Ulike sjangre: Brev, e-post, dikt, fortellinger, sammensatt tekst, referat, tegneserier, vitser og gåter, eventyr, fabler
- Argumenterende tekst
- Bokomtale
- Fagtekster
- Anvende læringsstrategier
- Skriftlig gjenfortelling
- Lage en instruksjon og liste.
- Personbeskrivelser
- Kommunikasjon
- Forkortelser
- Å skrive dialoger
- Tenkeskriving som redskap for læring
- Skrive i alle fag – hele skoleløpet
- Arbeid med ordforråd og fagbegreper i alt arbeid med tekst.

MÅNED	STRATEGI
aug/sept	SALTOS lesestrategi, tømme bilder
oktober	Tegne-/tankekart, gjenfortelling
november	Nøkkelord, faktasetninger
januar	Vennediagram
februar	Sammendrag
mars	Intervju, lage spørsmål til tekst
april	Sirkelkart (VØI-skjema)
mai	Strukturert tankekart
juni	Tokolonnenotat

Lese og skriveopplæring 6.trinn

Språk - og leseopplæring

- Aktivere forkunnskap i førlesingsfasen, Superblikk (SALTO).
- Plukke informasjon underveis i lesingen. (Stikkord, notater, stille spørsmål).
- Bearbeide innhold i etterkant (oppsummering, refleksjonsnotat, tenkeskriving, læringssamtale, tankekart).
- Arbeid med ordklassenes funksjon og plassering i setninger.
- Arbeid med sammenbinding av setninger og bruk av -konjunksjoner.
- Samtale, daglig lesing, tilbakemelding på leselekse, dikt og gjenfortelling, øveord, oppgaver, klassesamtale.
- Mengdelesing, dybdelesing letelesing, oversiktslesing.
- Oppskrift på tekstoppgaver og strukturert gjenfortelling.
- Finne rød tråd i hendelsesforløp.
- Definere hovedtema og innholdselementer i tekst: nøkkelord/ faktasetninger.

Grammatikk:

- Enkelt og dobbel konsonant, lydstridige ord.
- Funksjoner og bøyingsmønster i de vanligste ordklassene, sammensatte ord.

Skriveopplæring

Skriveundervisningen planlegges med utgangspunkt i:

- Før: Lese modelltekster, tenkeskriving, skrivestrategier, felles opplevelser som utgangspunkt for skriving.
- Underveis: Skrivestartere, skrive sammen, modellering, tematiske avsnitt.
- Revisjon: Lese over, respons fra medelev eller lærer, revidere (ord/ begrep, setning, struktur, tematiske avsnitt).
- Slutføring: På bakgrunn av revisjon og respons, lage illusjon, publisere.
- Jobbe med riktig bruk av punktum, utropstegn, spørsmålstegn og komma. Jobbe med sammensatte ord og bindeord.
- Bygge opp en fortelling med struktur.
- Anvende konflikt og spenningstopp.
- Skrive overbevisende dialog.
- Ulike sjangre: Brev, e-post, dikt, fortellinger, sammensatt tekst, referat.
- Rettskriving: Beherske de store skilletegnene.
- Faktaskriving.
- Anvende læringsstrategier.
- Skriftlig gjenfortelling.
- Skriving i alle fag.

MANED	STRATEGI
aug/sept	SALTOs lesestrategi, tømme bilder
oktober	Tegne-/tankekart, gjenfortelling
november	Nøkkelord, faktasetninger
januar	Vennediagram
februar	Sammendrag, oppsummering
mars	Lage spørsmål til tekst
april	Læresamtale/læringspartner/kameratvurdering
mai	Strukturert tankekart
juni	Skriveammer

Lese og skriveopplæring 7.trinn

Språk - og leseopplæring

- Aktivere forkunnskap i førlesingsfasen (SALTO, VØL)
- Plukke informasjon underveis i lesingen (stikkord, notater, stille spørsmål, tankekart)
- Bearbeide innhold i etterkant (oppsummering, tankekart, VØL,
- Samtale, daglig lesing, tilbakemelding på leselekse, dikt og gjenfortelling, øveord, oppgaver, klassesamtale.
- Mengdelesing, nærlesing, letelesing, skumlesing.
- Tekstoppgaver.
- Finne rød tråd i hendelsesforløp, og definere hovedtema.
- Arbeid med ordklassenes funksjon og plassering i setninger.
- Arbeid med sammenbinding av setninger og bruk av konjunksjoner.
- Grammatikk: enkel og dobbel konsonant, ord som staves lydstridig, funksjoner og bøyingmønstre, sammensatte ord.

Skriveopplæring

Skriveundervisningen planlegges med utgangspunkt i:

- Før: lese modelltekster, tenkeskriving, skrivestrategier, felles opplevelser som utgangspunkt for skriving.
- Underveis: skrivestartere, skrive sammen, modellering, tematiske avsnitt
- Revisjon: lese over, respons fra medelev og/eller lærer, revidere (ord/begrep, setning, struktur, tematiske avsnitt).
- Slutføring: på bakgrunn av revisjon ferdigstilles produkt/tekst.
- Ulige sjangre: brev, e-post, dikt, fortellinger, sammensatt tekst.
- Bygge opp en fortelling med struktur: innledning, hoveddel og avslutning.
- Anvende konflikt og spenningstopp
- Skrive overbevisende dialog.
- Rettskriving: jobbe med riktig bruk av punktum, utropstegn, spørsmålstegn og komma, og beherske disse (komma, punktum, utropstegn, spørsmålstegn).
- Faktaskriving
- Anvende læringsstrategier
- Skriftlig gjenfortelling.
- Skriving i alle fag.

7.trinn

Fokus ligger på å bevisstgjøre elevene på hvilken læringsstrategi som fungerer best for dem. Det jobbes kontinuerlig med de nevnte strategiene overfor, og målet er at elevene er bevisst på hvilke som fungerer best for dem individuelt på 7. trinn.

MÅNED

STRATEGI

aug/sept

SALTOS lesestrategi

oktober

Tegne-/tankekart

november

Nøkkelord

januar

Vennediagram

februar

Sammenheng

mars

Lage spørsmål til tekst

april

Gjenfortelling med de tre P-ene (person, plass, problem)

mai

Strukturert tankekart

juni

Hvilken strategi passer best for deg?